

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ТА
ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

6 жовтня 2023 року

ОДЕСА

2023

УДК: 343.98:343.95 (477)

Оргкомітет конференції:

Голова:

Швець Д.В., ректор університету, доктор юридичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України

Заступник голови:

Корнієнко М.В., проректор університету, доктор юридичних наук, професор

Члени оргкомітету:

Тетерятник Г.К., завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики, доктор юридичних наук, професор;

Снігур Л.А., завідувач кафедри психології та педагогіки, доктор психологічних наук, професор;

Тарасенко В.Є., професор кафедри кримінального процесу та криміналістики, доктор юридичних наук, професор;

Смоков С.М., професор кафедри кримінального процесу та криміналістики, кандидат юридичних наук, професор;

Марченко О.А., доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук;

Матієнко Т.В., професор кафедри психології та педагогіки, кандидат юридичних наук, доцент;

Мудрецька Г.В., доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент;

Пасько О.М., професор кафедри психології та педагогіки, кандидат юридичних наук, доцент;

Прудка Л.М., професор кафедри психології та педагогіки, кандидат психологічних наук;

Лісніченко Д.В., доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент;

Янковий М.О., професор кафедри кримінального процесу та криміналістики, кандидат юридичних наук, доцент.

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей,
які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Актуальні аспекти криміналістичного та психологічного забезпечення правоохоронної діяльності. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 06 жовтня 2023 р.). – Одеса : ОДУВС, 2023.

САЙТ КОНФЕРЕНЦІЇ

УДК: 343.98:343.95 (477)

© ОДУВС, 2023

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ

Прудка Л.М.

Одеський державний університет
внутрішніх прав

Анотація: В тезах розглянуто негативний вплив війни на психічне здоров'я дітей. Особливу увагу приділено діяльності Національної поліції України щодо фіксації і документації злочинів проти дітей.

Ключові слова: психологія, війна, дитина, злочин, поліція.

Keywords: psychology, war, child, crime, police.

У всі часи і в усіх куточках світу діти завжди залишалися найбільш незахищеними учасниками будь-яких військових конфліктів. Вони найменше розуміють суті подій, що відбуваються, і не можуть впоратися із страхом, травмами і стресом, які вони переживають під час воєнних подій. Тому питання психології дітей в період війни є особливо важливим та тривожним, вимагаючим спеціальної уваги та досліджень.

Сміт Д. зазначає, що найважливіші чинники, що визначають ступінь впливу війни на психічне здоров'я дітей такі: відсутність базових ресурсів (як-от притулок, вода, їжа, освіта, охорона здоров'я, тощо); розрив сімейних стосунків (через втрату, розлуку або переміщення); стигматизація і дискримінація (мають значний вплив на ідентичність); песимістичний погляд на життя (постійне відчуття втрати та горя, нездатність уявити світле майбутнє) і нормалізація насильства [1].

Мурті Р. та Лакшмінараяна Р. проаналізували всі дослідження про психічне здоров'я дітей, що проводилися в таких зонах збройного конфлікту як Афганістан, Балкани, Камбоджа, Чечня, Ірак, Ізраїль, Ліван, Палестина, Руанда, Шрі-Ланка, Сомалі та Уганда. Вони дійшли висновку, що психологічні травми, зумовлені війною, мають довготривалі наслідки для дитячої психіки: чим довший конфлікт, тим серйозніші симптоми [2].

Отже, що довше діти залишаються віддаленими від воєнних подій і усього, що з ними пов'язано, то більше вони заспокоюються, адаптуються і починають наповнювати своє життя новими враженнями та емоціями. Однак частина дітей залишається в стані тривоги, і вони гостро реагують на гучкі та несподівані звуки, що нагадують їм про воєнні події.

Так, переміщення, втрата дому й членів родини, а також розлука з батьками, від яких залежить їхнє виживання, мають довготривалий вплив на процес розвитку та дорослішання, відчутний навіть у дорослому віці. Оскільки дитячий організм усе ще розвивається, війна становить серйозну загрозу як для фізичного, так і для психічного здоров'я дітей [3].

Вплив війни на психічне здоров'я дітей може бути вкрай серйозним і тривалим. Вони стикаються з травматичними досвідами, страхом, стресом та втратами, які можуть залишити глибокий слід в їхній психіці. Діти, які пережили війну, можуть мати проблеми зі здоров'ям, соціальною адаптацією і взаєминами з іншими людьми.

Так, умови проживання дитини, що до війни вважалися позитивними, можуть у воєнний час бути психологічно і фізично травматичними. Наприклад, дитина може проживати у повноцінній сім'ї, не бути обділеною батьківською турботою, але одночасно переживати стресові ситуації, пов'язані з бомбардуваннями, обстрілами, переселенням у незнайомі регіони і в не дуже комфортні місця, що провокуватиме поведінку спротиву, бунтарства, певної незгоди з обставинами, особливо, у підлітковому віці.

Одним із особливо дискомфортних наслідків пережитої війни для дітей є інтрузивні спогади, думки та відчуття. Ці спогади можуть виникати в будь-який час дня цілком несподівано або внаслідок дії певних факторів чи нагадувань з оточення людини. Вони можуть також з'являтися вночі у вигляді жахів чи поганих снів. Позаяк ці спогади є надзвичайно реалістичними та страшними, вони можуть ставати нестерпними [4, с. 11].

Діти, як і дорослі, в результаті впливу травматичних подій війни можуть проявляти підвищену фізіологічно збудливість. Тому діти можуть бути надмірно нервовими, непосидючими, тривожними, лякливими. Вони можуть частіше дратуватися, їм може бути важко зосереджуватися. Дітям може бути важко засинати або спати без пробудження. Ці прояви можуть негативно вплинути на життя дитини: на її стосунки з близькими та однолітками, на успішність у навчанні, на сон. Можуть виникати і інші реакції. Діти можуть демонструвати регресивна поведінку, соціальну ізоляцію, зміни особистості, песимізм щодо майбутнього або заглиблення в пошук причин і сенсу. Маємо щоразу більше інформації про те, що підвищена фізіологічна збудливість тісно пов'язана з інтрузивними спогадами. Безпосередній негативний вплив гіперзбудливості на життя дитини та її роль у збереженні інших симптомів посттравматичного стресу

вказують на те, що це – важлива сфера, яка потребує втручання і профілактики [4, с. 28].

Особливої уваги потребують питання, пов'язані з воєнними злочинами стосовно дітей. Це втягнення та використання дітей в збройному конфлікті, їх незаконне переміщення і депортація, викрадення, вбивства, каліцтва, сексуальне насильство, а також мілітаризація дітей на окупованих територіях.

Національна поліція з перших днів війни фіксує злочини проти дітей. Так, за останньою інформацією, упродовж 2022 року стосовно дітей учинено 2944 кримінальних правопорушень, у тому числі 1228 – від тяжких та особливо тяжких злочинів. При взаємодії працівників ювенальної превенції та психологів з внутрішньо переміщеними дітьми необхідно розуміти специфіку роботи з цією категорією, пов'язану з вразливістю дітей через наслідки стресу, гострі емоційні стани, переживання горя і втрат.

Наразі всі злочини проти дітей повинні ретельно фіксуватися й документуватися. Для встановлення обставин того що трапилось, необхідно проводити опитування дитини. Документування воєнних злочинів проти дітей здійснюється у межах п'яти видів серйозних порушень: вбивства і каліцтва дітей (заподіяння їм шкоди внаслідок обстрілів), сексуального насильства проти дітей, напади на школи, лікарні (їх руйнування і пошкодження) та захищених осіб, які пов'язані з ними, викрадення дітей (примусове переміщення) і відмова у доступі до гуманітарної допомоги (умисне перешкоджання безпечній евакуації).

Опитування дитини має свою специфіку, і з метою уникнення у неї можливої психологічної травми, мають бути дотримані всі гарантії та права дитини. Опитування дітей потребує ретельної та ґрунтовної підготовки, яка дозволить не лише отримати необхідні свідчення для з'ясування обставин воєнного злочину, але й зменшити психологічне травмування дитини в процесі опитування.

Військові конфлікти створюють надзвичайно складні умови для дітей, що призводять до фізичних, психологічних та емоційних проблем.

Важливою є наявність психологічної підтримки для дітей, які пережили воєнний конфлікт. Психологи, педагоги та родичі повинні надавати дітям можливість висловити свої почуття та розуміти їх.

Діти повинні навчатися стратегіям самодопомоги та розвивати особисті ресурси для подолання стресу та травм.

Загалом, психологія дітей в період війни ставить перед собою завдання допомогти дітям подолати важкі життєві обставини, зберегти їхнє психічне здоров'я та надію на краще майбутнє. Праця у цій галузі вимагає багато зусиль, співпраці фахівців та родин, але вона дуже важлива для створення стабільного та здорового суспільства у воєнний та післявоєнний періоди.

Усі категорії населення держави зазнають негативного впливу воєнних дій, але діти і війна – це те неприпустиме поєднання, уникнути якого ми не можемо. Тому, всі уповноважені органи повинні максимально докласти зусилля для захисту дітей від наслідків війни та збереження їх психічного здоров'я.

Саме така діяльність відповідних органів сприятиме тому, що в Україні після перемоги над ворогом, формуватиметься здорова нація не лише у фізичному аспекті, а й у морально-психологічному.

Література:

1. Smith D. Children in the heat of war. APA Monitor. 2001. 32(8): 29.
2. Murthy, R. S., & Lakshminarayana, R. Mental health consequences of war: a brief review of research findings. World psychiatry: official journal of the World Psychiatric Association (WPA), 2006. 5 (1). 25-30.
3. Вплив війни на дітей. URL: <https://warchildhood.org/ua/impact-of-war-on-children> (дата звернення 11.09.2023).
4. Діти та війна: навчання технік зцілення. Посібник. Львів. 2015. 96 с.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ <i>Прудка Л.М.</i>	160
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ ОРГАНАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ <i>Рукіна Д., Чучко С.</i>	164
ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАПЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ <i>Сайнчин С.О.</i>	167
ОСОБЛИВОСТІ ФРУСТРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЛНИЧНОГО ОФІЦЕРА ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ <i>Самара О.Є., Таїматов В.А.</i>	173
МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ АДВОКАТА <i>Сільницький І.В.</i>	177
ВИЛУЧЕННЯ І НАПРАВЛЕННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ У МЕДИКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ <i>Слюсаренко О.О.</i>	184
РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДИТИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ <i>Смірнова О.М.</i>	188
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ <i>Соловійов М.О.</i>	192
РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ ЗАХИСТУ ТА ПРЕДСТАВНИЦТВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ <i>Стоянов К.С.</i>	196
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ <i>Хілобок Д.Р.</i>	201
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЧЕРЕЗ ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО КРИМІНАЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ <i>Цюпка Д.В., Янковий М.О.</i>	205
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ВЧИНЕНИХ ВІДНОСНО ІНОЗЕМЦІВ, В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ <i>Чаплинський К.О.</i>	209
ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТРЕС ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС	